LIFEinFORESTS

Továbbfejlesztett kommunikáció, együttműködés és kapacitásbővítés a Natura 2000 erdők biodiverzitásának megőrzése érdekében

Tímár Gábor

Heves Megyei Kormányhivatal

NATURA 2000 ELŐÍRÁSOK ALKALMAZÁSA

ÉLŐ ERDŐ KONFERENCIA

2017. MÁRCIUS 21-22.
SOPRON, MAGYARORSZÁG

Készült a LIFEinFORESTS projekt keretében az Európai Unió LIFE+ Information and Communication programjának és a Földművelésügyi Minisztérium pénzügyi támogatásával.

Általános jogszabályok

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet
az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről

71/2007. (IV. 14.) Korm. rendelet
a fás szárú energetikai ültetvényekről

2009. évi XXXVII. Törvény (Evt)
73.§ (7), (8)

Általános jogszabályok

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet

12. § (1) A védett természeti területnek nem minősülő Natura 2000 területekkel érintett földrészlet tulajdonosa, vagyonkezelője, használója … **köteles tűrni** a természetvédelmi hatóságnak, az igazgatóságnak, illetve a természetvédelmi kezelést ellátó szervnek a védett természeti érték, **Natura 2000 terület oltalma, tudományos megismerése érdekében végzett tevékenységét**, így …

71/2007. (IV. 14.) Korm. rendelet

3. § (4) Védett természeti területen, valamint a védett természeti területnek nem minősülő Natura 2000 területeken a külön jogszabályban meghatározott **invazív fajok** fás szárú **energetikai ültetvényként történő telepítése nem engedélyezhető**.

2009. évi XXXVII. Törvény (Evt)

73.§ (7), (8)

Általános jogszabályok

2009. évi XXXVII. törvény (Evt)

73.§ (7) Az erdészeti hatóság Natura 2000 erdőterületen a közösségi és kiemelt jelentőségű élőhelyek és fajok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése érdekében **előírhatja**:
tisztítóvágás, gyérítés, készletgondozó használat, fokozatos felújítóvágás, szálalóvágás, szálalás esetén
• egyes fafajok,
• egyedi jellegzetességgel bíró (különösen odvas, böhönc) faegyedek,
• álló és fekvő holtfa,
• egészségügyi fakitermelés esetén legfeljebb 5 m3/ha mértékig álló és fekvő holtfa,
véghasználat esetén
• hagyásfák,
• a faállomány élőfakészletének 5 százalékos mértékéig facsoportok visszahagyását.
(8) Az erdészeti hatóság a Natura 2000 erdőterületen a közösségi és kiemelt jelentőségű fajok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése érdekében a fakitermelés elvégzésére időbeli és térbeli korlátozást **állapíthat** meg.

Natura 2000 erdők Magyarországon

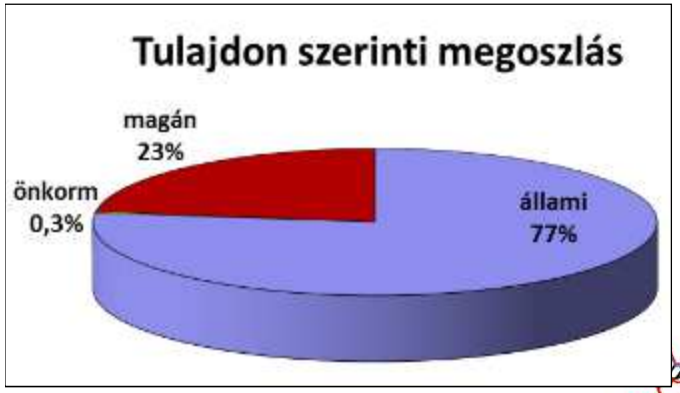

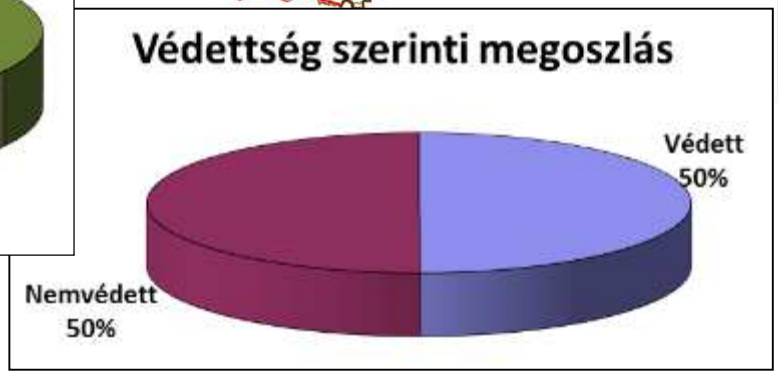

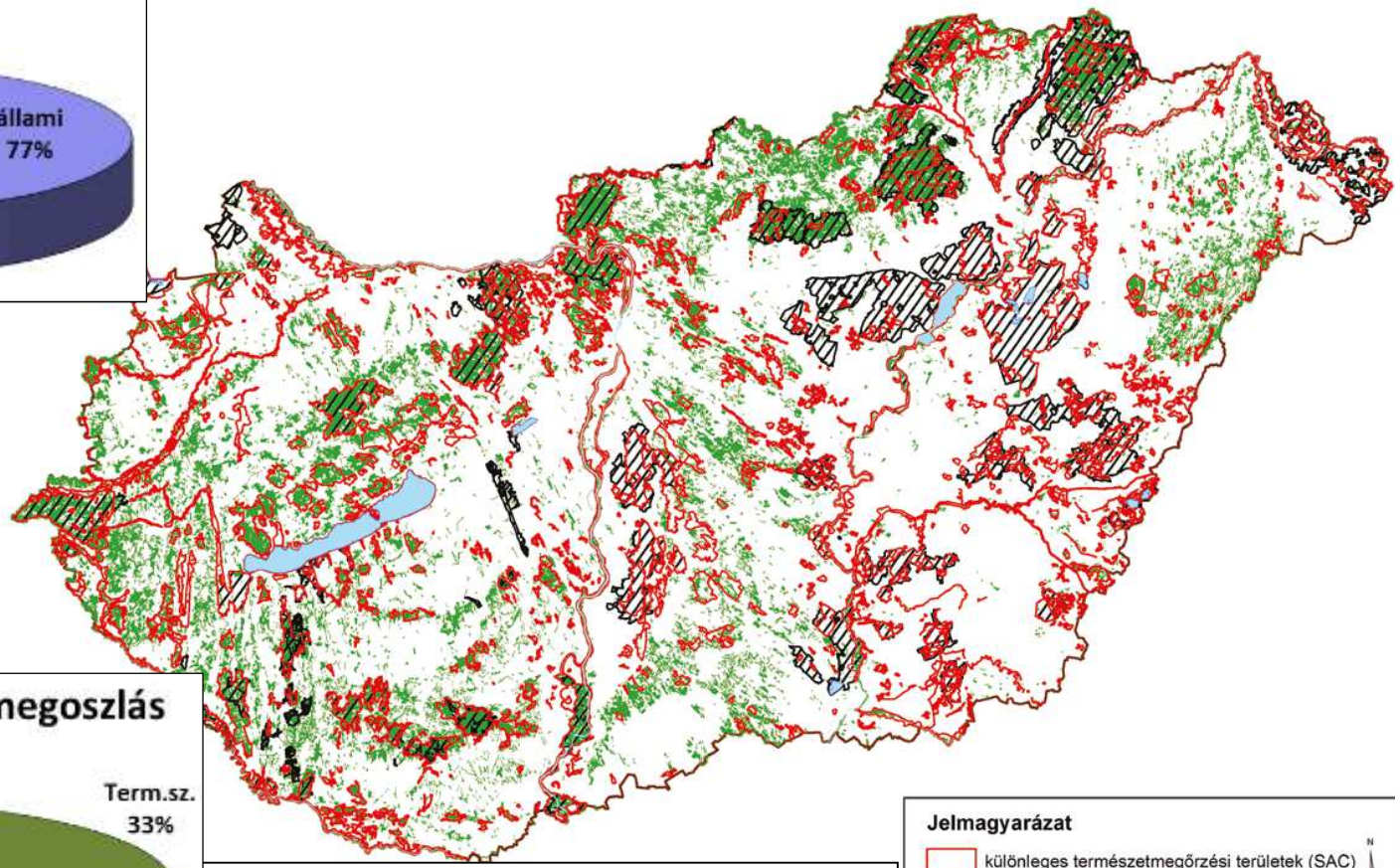

Jelmagyarázat

- különleges természetmegőrzési területek (SAC)
- különleges madárvédelmi területek (SPA)
- erdős területek

Különböző védettségek átfedése

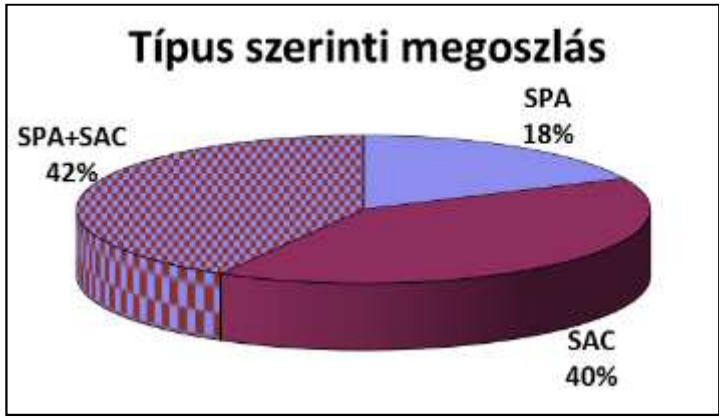

- különleges madárvédelmi terület (KMT)
- KMT + különleges természetmegőrzési terület (KTT)
- KMT + kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (KjTT)
- KMT + KjTT + védett természeti terület
- KMT + KjTT + védett természeti terület (+ ex lege védett terület)
- KMT + védett természeti terület
- KMT + ex lege védett terület
- KMT + KjTT + fokozottan védett természeti terület
- KMT + fokozottan védett természeti terület
- KMT + KjTT + fokozottan védett természeti terület + erdőrezervátum magterület
- KMT + KjTT + fokozottan védett természeti terület + erdőrezervátum védőzóna
- KMT + KjTT + védett természeti terület + erdőrezervátum védőzóna

FV: erdőrezervátum magterület, természeti övezet, a bioszféra-rezervátum magterület nemzetközi természetvédelmi kategóriák (bioszféra rezervátum, bioszféra rezervátum magterület, ramsari terület, világörökség helyszín)

Természetvédelmi jogszabályok

1996. évi LIII. Törvény (Tvt)

33.§ (3) Védett természeti területen lévő erdőben, a kezelési tervben foglaltakkal összhangban
b) **erdőfelújítást a termőhelynek megfelelő őshonos fajokkal** és - az (5) bekezdés a) pontja kivételével - természetes felújítási (fokozatos felújító vágás, szálalás, szálaló vágás) módszerekkel **kell végezni**.
(4) Védett természeti területen lévő erdőben a **fakitermelést vegetációs időszak alatt csak** természetvédelmi kezelési, növény-egészségügyi, erdővédelmi okból vagy havária helyzetben, a **természetvédelmi hatóság engedélyével lehet végezni**.

Kezelési tervek (pl. 6/2010. (III. 31.) KvVM rendelet)

- A középhegységi rekettyés tölgyesek*;* a törmeléklejtő erdők*;* a szurdokerdők*;* a hársas-kőrises sziklaerdők állományaiban **csak** nem őshonos, **invazív fás szárú növények visszaszorítása érdekében végzett beavatkozások végezhetők**.
- **Csak szálalás hajtható végre** a középhegységi mészkerülő bükkösök*;* mész és melegkedvelő tölgyesek és a molyhos tölgyes bokorerdők állományaiban.
- Az állami tulajdonú erdőben biztosítani kell, hogy az adott erdőrészletben becsült **teljes fatérfogat legalább 5%-a álló és fekvő holtfaként legyen jelen** a területen.

Alapcélok

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet

4. § (1) A Natura 2000 területek **lehatárolásának és fenntartásának célja** az azokon található, az 1-3. számú mellékletben meghatározott **fajok** és a 4. számú mellékletben meghatározott **élőhelytípusok**
kedvező természetvédelmi helyzetének (*favourable conservation status*) megőrzése, fenntartása, helyreállítása,

valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló
természeti állapot, illetve **a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása**.

Alapcélok

- **elegyesség**
- **szerkezeti változatosság**
- **holtfa**
- **mikroélőhelyek**
- **működés, fennmaradás**

2009. évi XXXVII. törvény (Evt) 73.§

(7) Az erdészeti hatóság Natura 2000 erdőterületen … előírhatja:
- egyes **fafajok**,
- egyedi jellegzetességgel bíró (különösen odvas, böhönc) **faegyedek**,
- álló és fekvő **holtfa**,
- egészségügyi fakitermelés esetén legfeljebb 5 m3/ha mértékig álló és fekvő **holtfa**,
- véghasználat esetén **hagyásfák**, a faállomány élőfakészletének 5 százalékos mértékéig facsoportok visszahagyását.

(8) Az erdészeti hatóság a Natura 2000 erdőterületen … a fakitermelés elvégzésére **időbeli és térbeli korlátozást** állapíthat meg.

Erdőterv rendeletek

47/2014. (IV. 24.) VM rendelet (erdőterv-rendelet)

7. § (1) … a) az erdőnevelések során

aa) természetes, természetszerű és származék erdőkben a termőhelynek nem megfelelő, vagy az erdészeti **tájidegen elegyfafajokat** - különös tekintettel az **intenzíven terjedő fajokra** - *lehetőség szerint* teljes mértékben **vissza kell szorítani**;

ab) az átmeneti és kultúrerdőkben, valamint a faültetvényekben - *ahol arra lehetőség van*, de különösen a fekete- és erdeifenyves főfafajú erdőkben - megfelelő csoportos jellegű gyérítési módszerek alkalmazásával **elő kell segíteni az őshonos fafajok előretörését**;

ac) a nagy kiterjedésű, egykorú és kevés fafajból álló erdők lombkorona-, cserje-, valamint lágyszárú szintjében *elő kell segíteni* a **faji, életkori és szerkezeti változatosság növekedését**;

b) a fakitermelések során

ba) természetes, természetszerű és származék erdőkben *lehetőség szerint* egyenletes eloszlásban **böhöncös, odvas faegyedeket**, valamint **álló és fekvő holtfát kell visszahagyni** a területen;

bb) az **erdőszegélyek kialakulására**, valamint a meglévő erdőszegélyek **kíméletére** *különös hangsúlyt kell fektetni*;

bc) az erdészeti tájban őshonos fajokból álló cserjeszintet legalább olyan mértékben meg kell hagyni, vagy a cserjeszint szükségessé váló átmeneti eltávolítását olyan módon kell végrehajtani, hogy az adott **erdőtársulásra jellemző cserjeszint** kialakulásának **feltételei biztosítottak** legyenek;

bd) a készletező helyek és a közelítő nyomok kijelölése során a **természeti értékek** és a természetes újulat *lehetséges* **legkisebb mértékű károsítására** *kell törekedni*;

be) a **vágástéri maradék égetéssel** történő megsemmisítését … *lehetőség szerint* kerülni kell;

Erdőterv rendeletek, vegetációs időszak

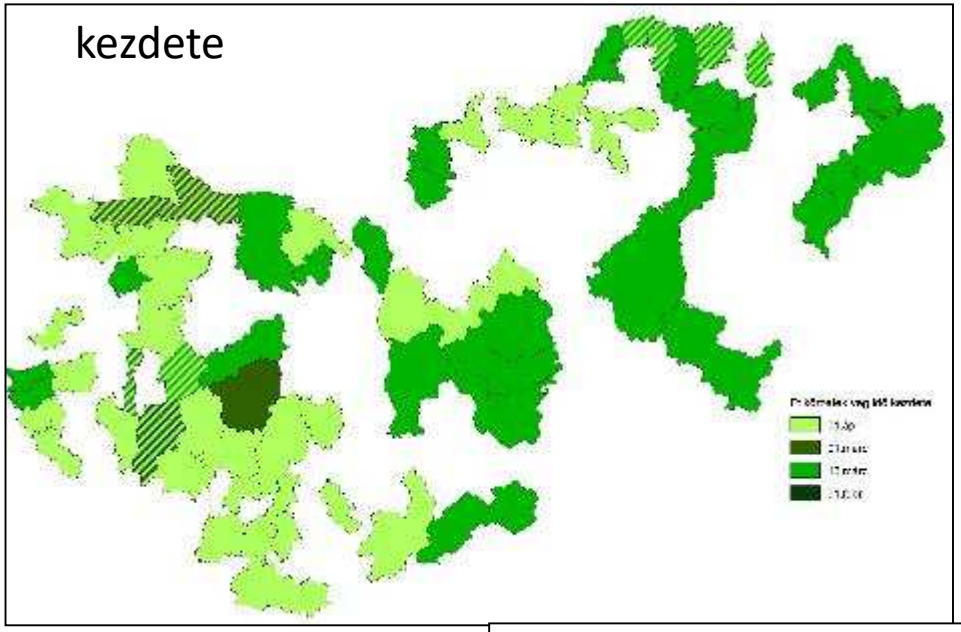

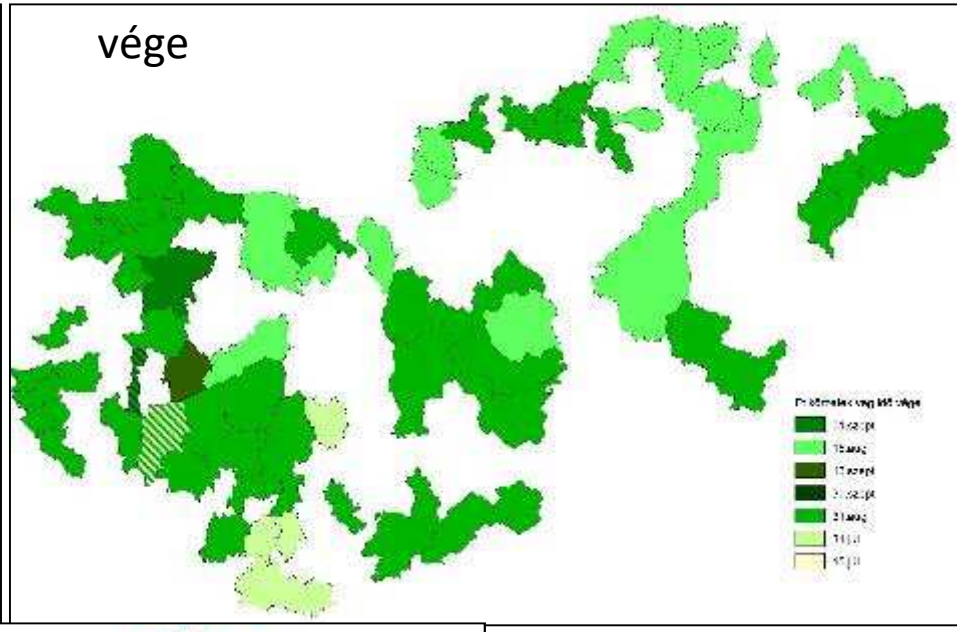

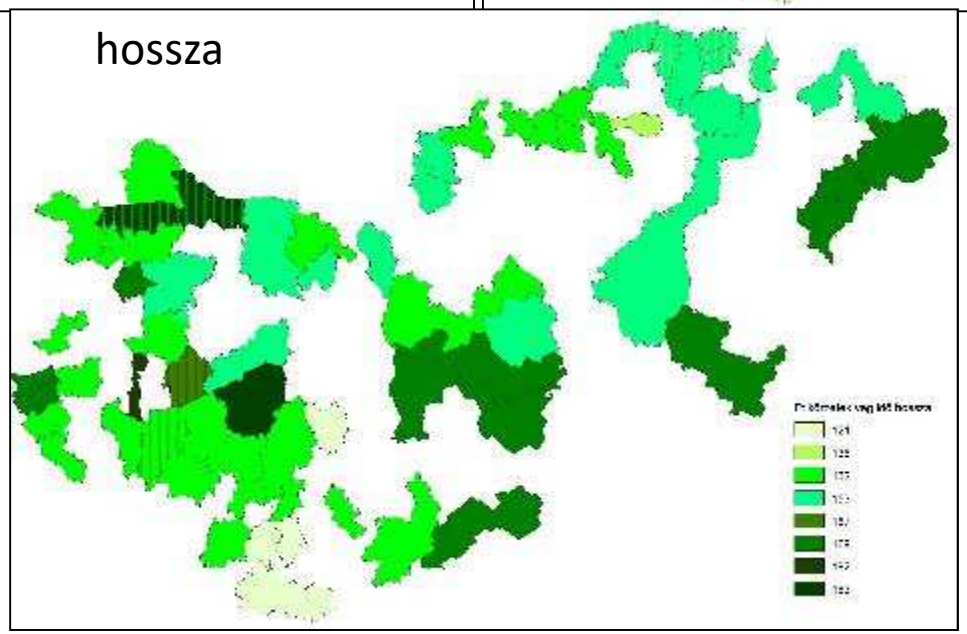

Erdőterv rendeletek, akácosok átalakítása

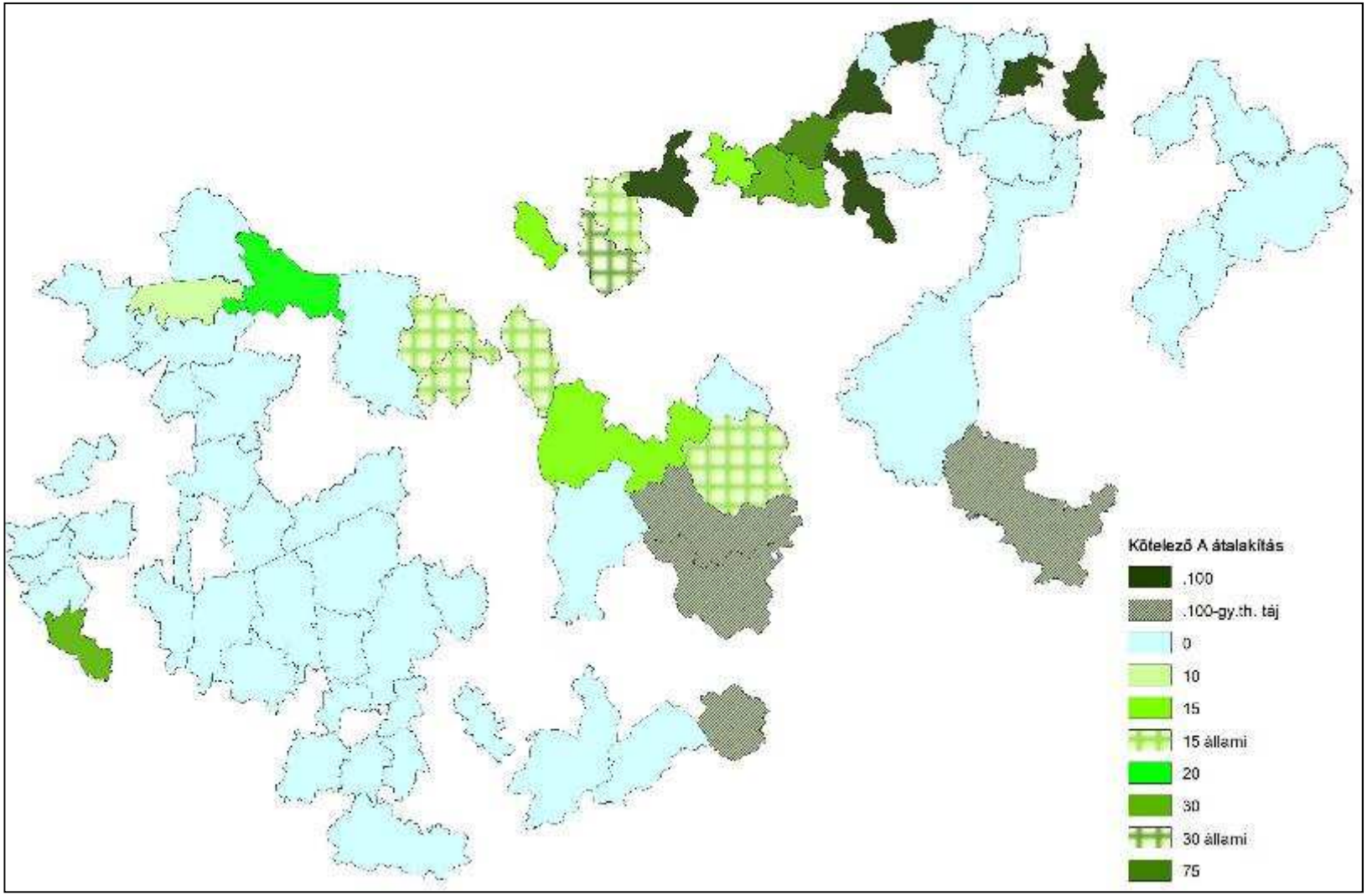

Erdőterv rendeletek, vágásérettségi korok

kocsányos és kocsánytalan tölgyesek

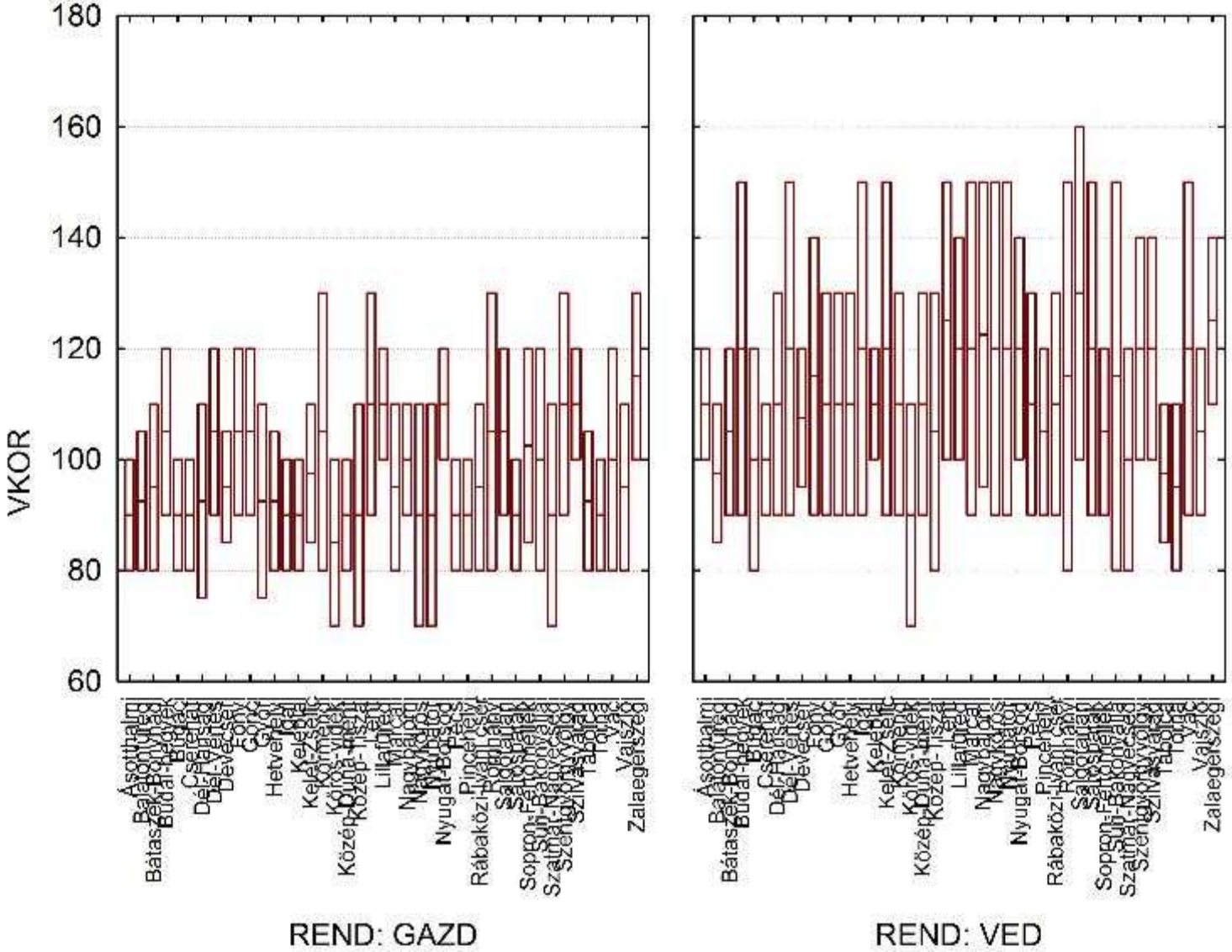

Erdőterv rendeletek, vágásérettségi korok

kocsányos és kocsánytalan tölgyesek

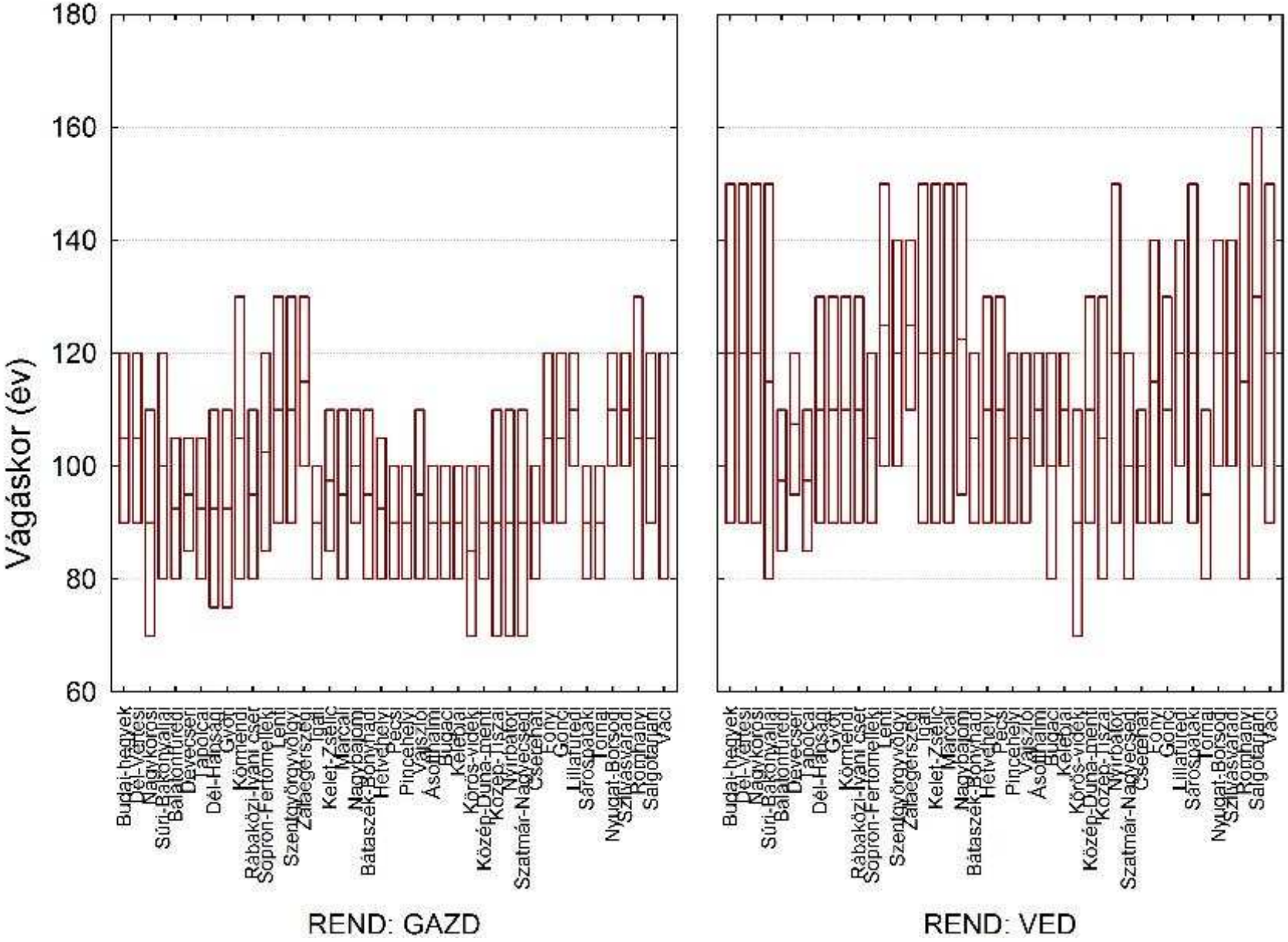

Erdőterv rendeletek, vágásérettségi korok

kocsányos és kocsánytalan tölgyesek

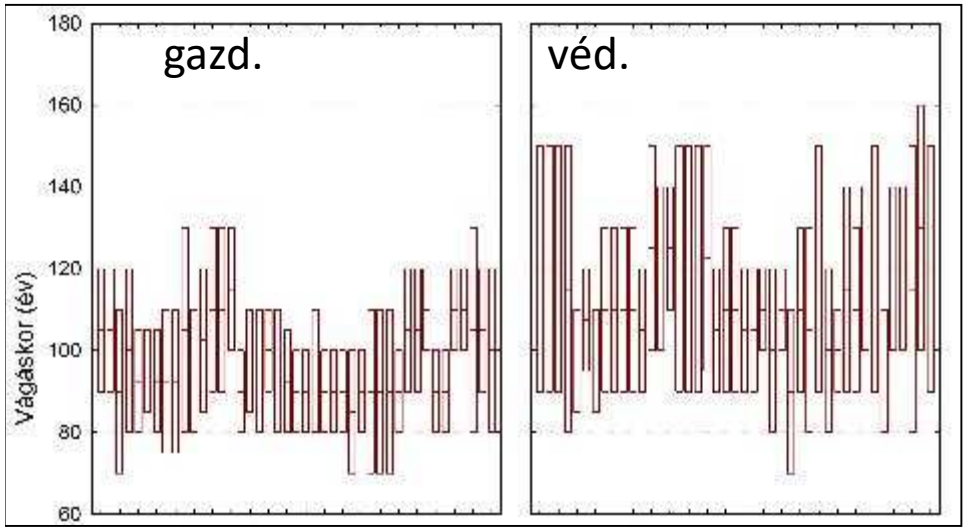

gyertyános-tölgyesek

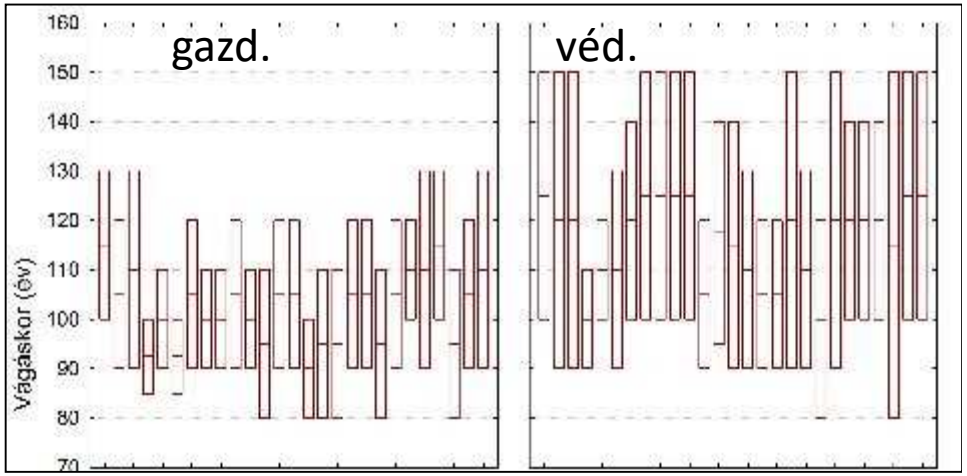

akácosok

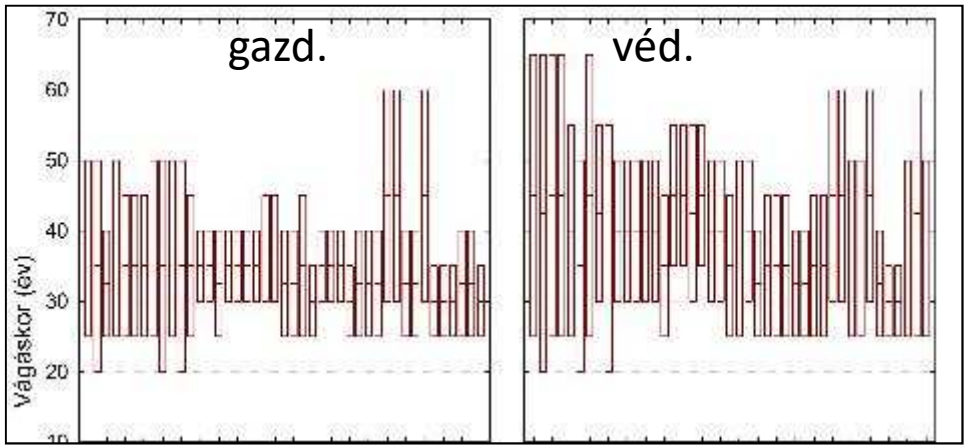

Erdőterv rendeletek, jó példák

Az … erdőnevelési munkák tervezése során a fafajonkénti beavatkozási erélyek mértékét úgy kell megállapítani, hogy … a **díszes tarkalepke** *(Euphydryas maturna)* előfordulási helyein a területen található **magas kőris faegyedek védelmére** kiemelt figyelmet kell fordítani.

A **tavaszi fésűsbagoly** (*Dioszeghyana schmidtii*) monitorozott adatok alapján ismert élőhelyén és annak környezetében … a véghasználatokat úgy kell tervezni, hogy az előfordulási helyül szolgáló élőhelytől számított **legalább 300 méteren belül** mindig legyen … **legalább 1,0 hektár** területű, **középkorú (50–60 éves) molyhos tölgyes vagy cseres tölgyes** faállománytípusú erdő.

Erdei forrás, illetve **lápfolt körül 1 famagasságnyi körben véghasználat nem tervezhető**.

A **tőzegmohás lápok és ingólápok** (7140) védelme érdekében a nevelővágások tervezése során *tekintettel kell lenni* az **intenzíven terjedő fa- és cserjefajok visszaszorítására**, és … *elő kell segíteni* a lápokat övező **akácosok erdőszerkezet-átalakítását**.

Erdőterv rendeletek, jó példák

A nevelővágások és az erdőfelújítások során az **intenzíven terjedő idegenhonos** és az **erdészeti tájidegen** fafajok és cserjék … teljes mértékű **visszaszorítását** célzó erélyekkel kell tervezni. A felsorolt fafajokkal/fajtákkal erdősítés nem írható elő még elegyfafajként sem.

Az **erdőneveléseket** úgy kell tervezni, hogy azok elősegítsék az idegenhonos, valamint az erdészeti tájidegen fafajok visszaszorítása mellett a termőhelynek megfelelő és az erdészeti tájban **őshonos elegyfafajok** (pl. ...) **megőrzését**.

Az alábbi **fakitermelési** tevékenységek **vegetációs időszakban való korlátozása nem indokolt**: a) az **intenzíven terjedő … főfafajú** erdőkben, a téli sarjelfagyás elősegítése, illetve az akác visszaszorítását célzó vegyszeres tuskókezelés hatékonyságának biztosítása érdekében augusztus 1-től végzett fakitermelések, valamint
b) árvíz, viharkár, tűzkár esetén a további károsítások elkerülése érdekében a **károsítással érintett faanyag** feldolgozása.

Farkasboroszlán (Daphne mezereum)	február 15-től március 31-ig,
Turbánliliom (Lilum martagon)	szeptember 1-től szeptember 30-ig

Natura 2000 fenntartási tervek

275/2004. (X. 8.) Korm. Rendelet 4. § (5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület **kezelésére vonatkozó javaslatokat**, valamint ezek **megvalósításának lehetséges eszközeit** tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati **szabályokat nem állapít meg**.

Táji léptékű, természeti egységre vonatkozó terv

A Mátra északi letörése (HUBN20047) erdeinek korcsoport és üzemmód szerinti megoszlása

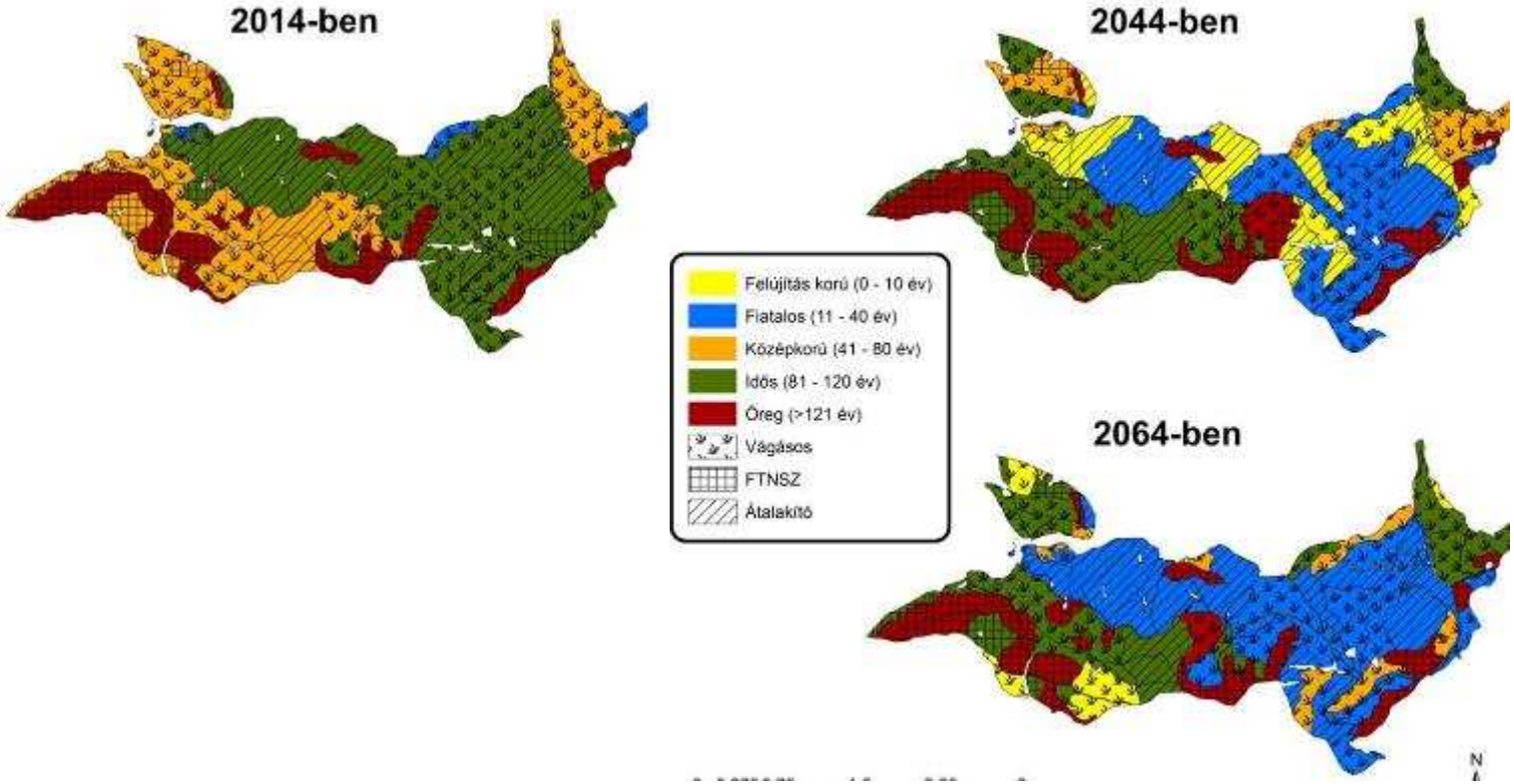

Pályázati elvárások

Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

Természetesség, fafaj, kor szerint differenciált támogatás, képzésen való részvétel

Erdő-környezetvédelmi kifizetések

- Szálaló erdőgazdálkodás
- Erdőállományok kézimunka igényes ápolása
- Természetkímélő anyagmozgatás

Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások

- Intenzíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása
- Tarvágást követő teljes erdőszerkezet átalakítás
- Erdőállomány alatti erdősítéssel történő teljes erdőszerkezet-átalakítás
- Alátelepítés során állománykiegészítéssel történő erdőszerkezet-átalakítás
- Erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása
- Klímarezisztens szaporítóanyaggal történő erdőfelújítás

Problémás területek

Pályázati keretösszegek csökkenése

Biotikai (jelölő élőhelyi) adatok

cseres-tölgyes FATI (Adattár) + L2a ÁNÉR (élőhely-térkép)

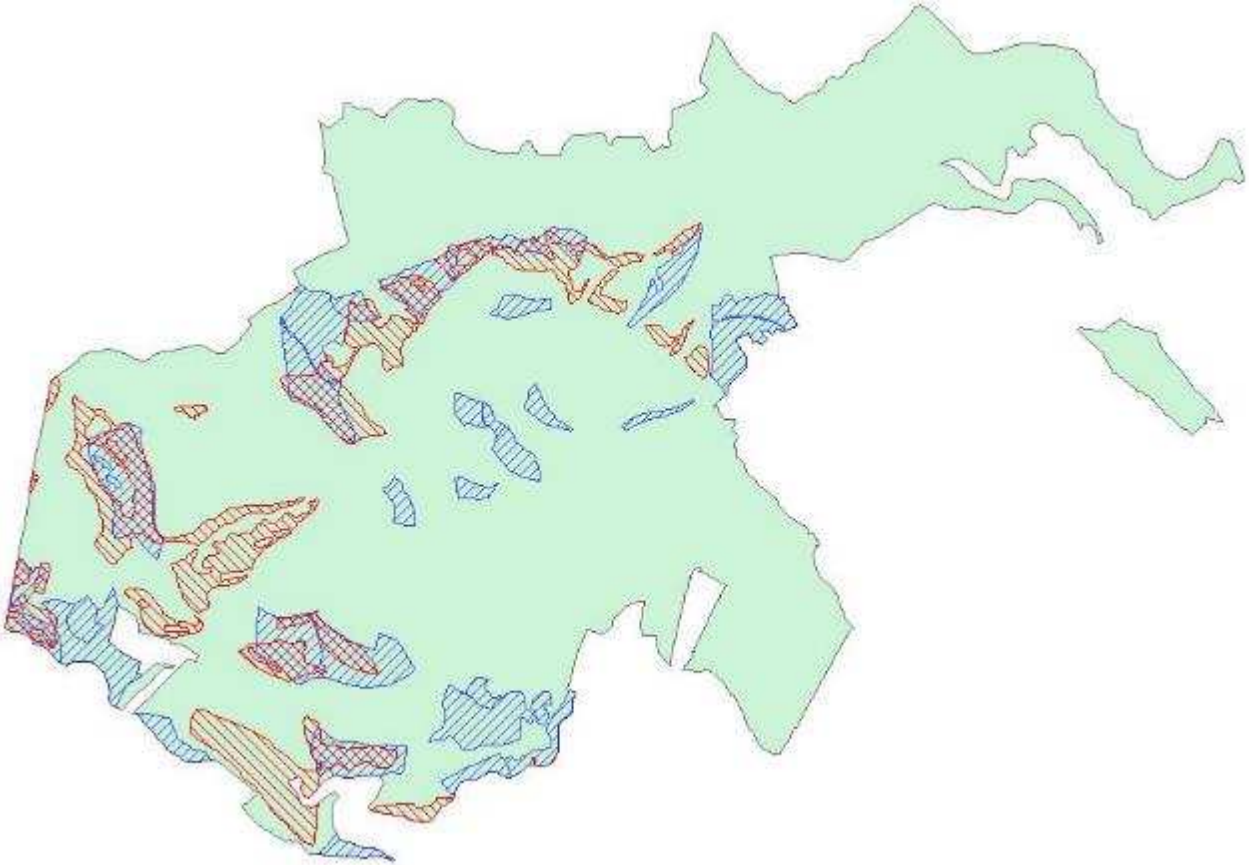

Problémás területek

Fajok, élőhelyek eltérő kezelése

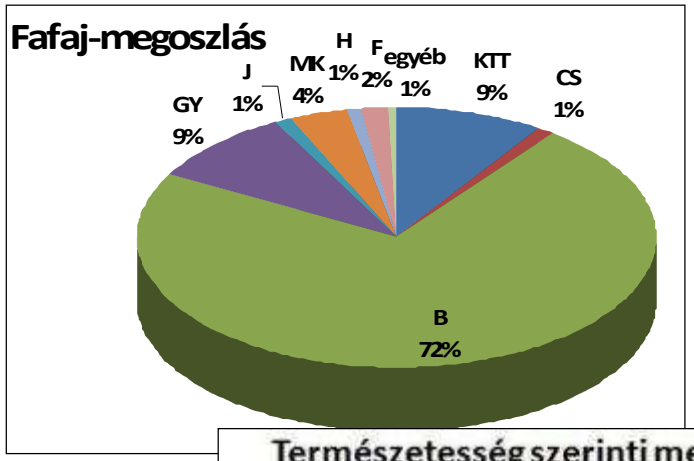

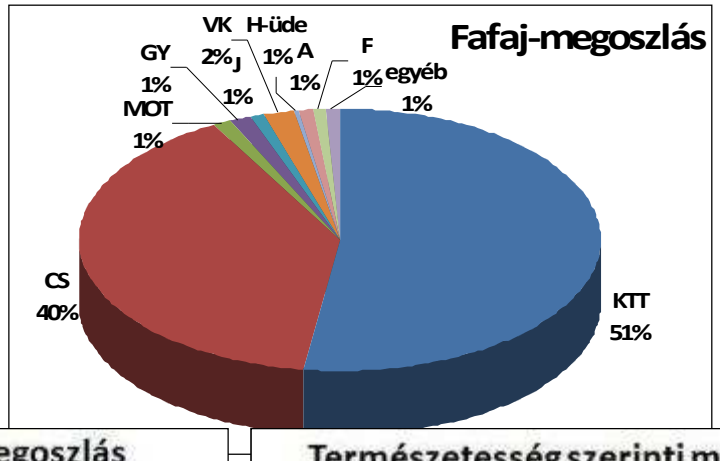

cseres-tölgyes

bükkös

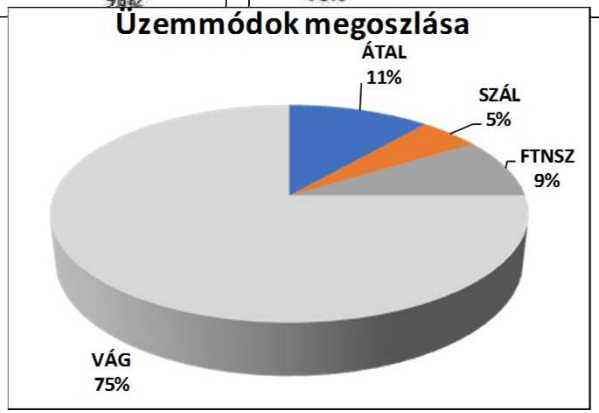

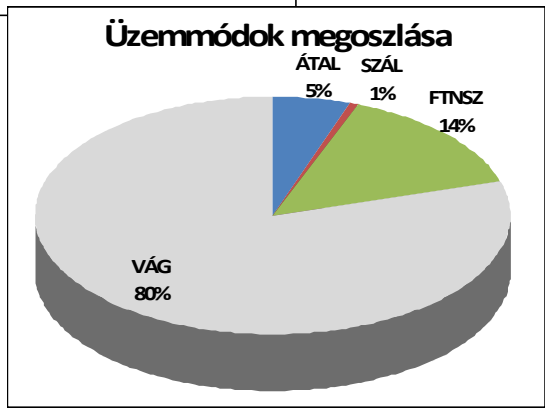

Jó példák

Parádfürdői erdészet,
Mátra északi letörése

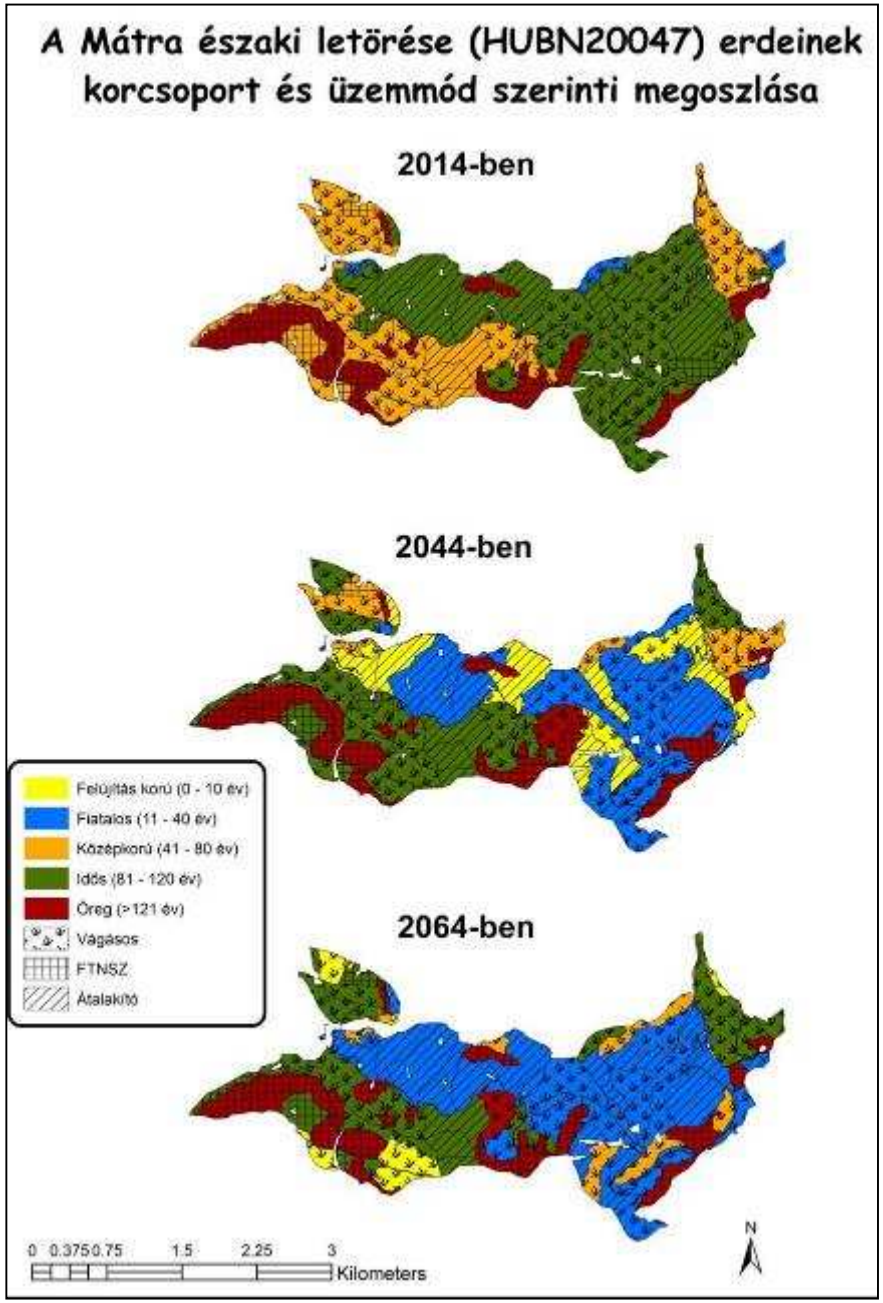

Jó példák

Királyréti Erdészet

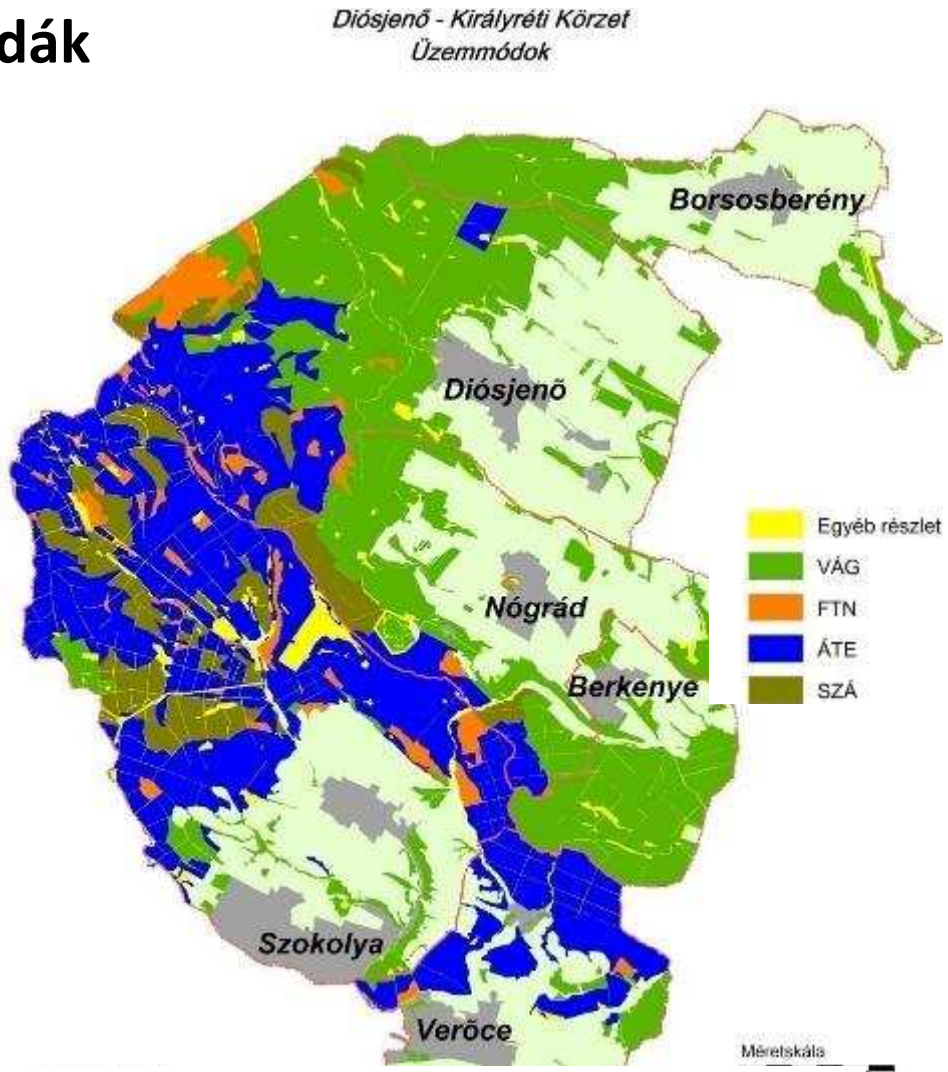

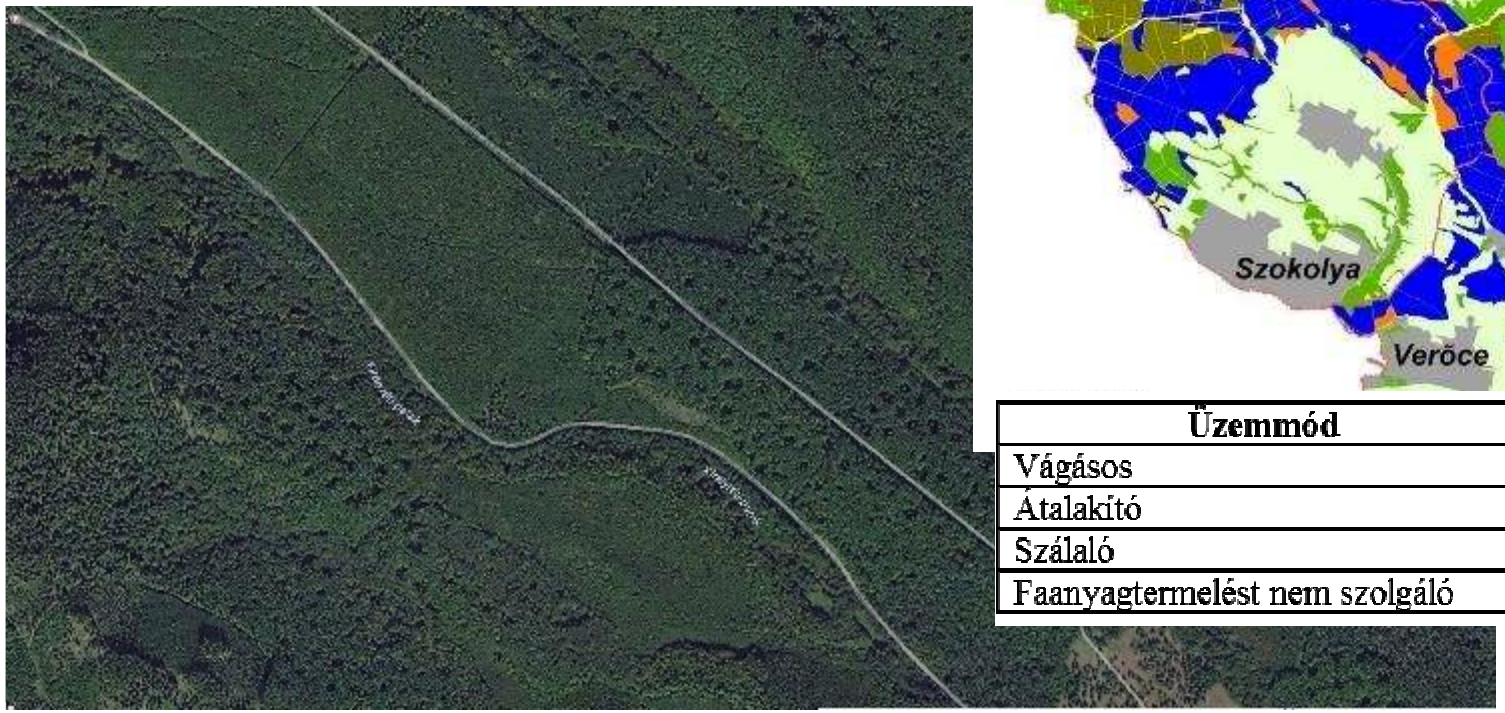

Üzemmód	terület (ha)
Vágásos	5.371,24
Átalakító	4.686,41
Szálaló	1.099,21
Faanyagtermelést nem szolgáló	616,44

Jó példák

Magánerdő

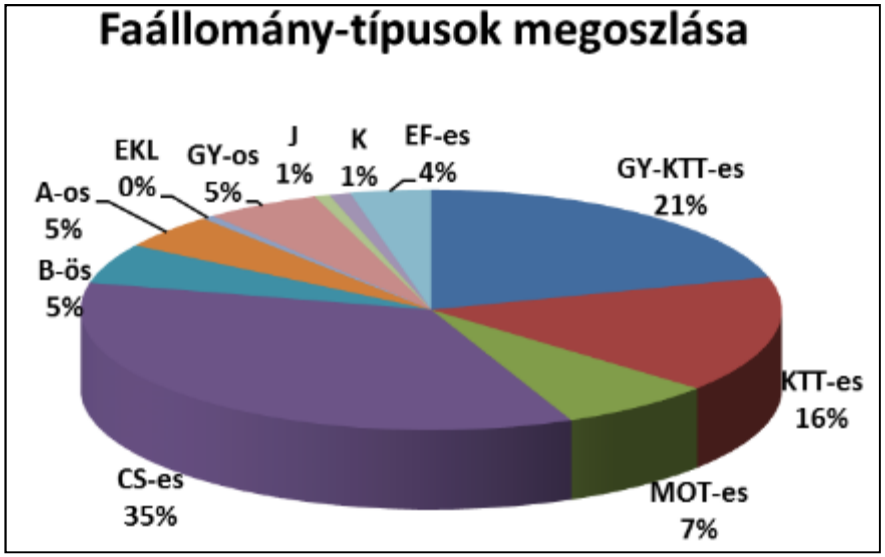

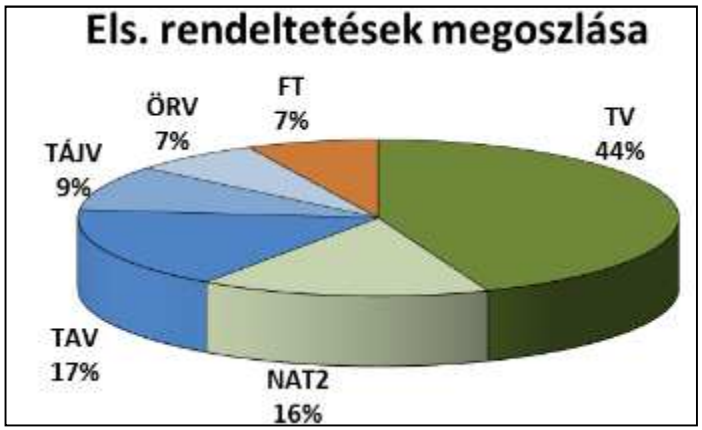

Jó példák
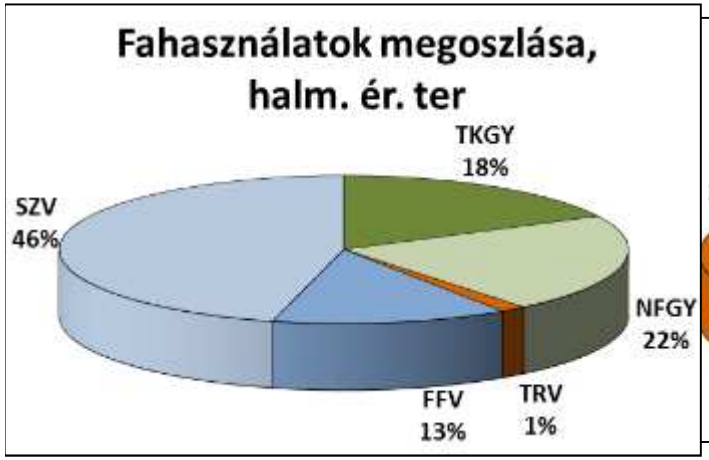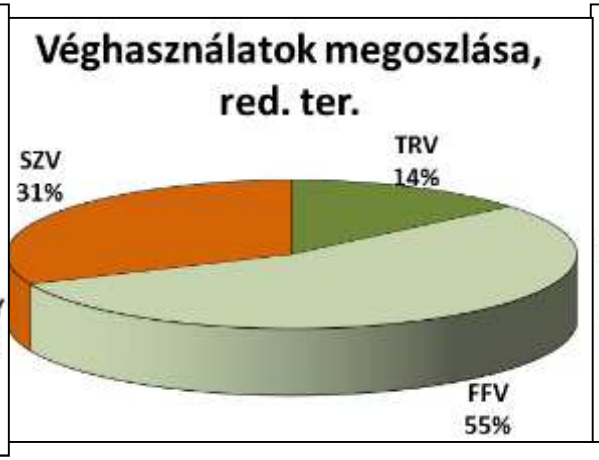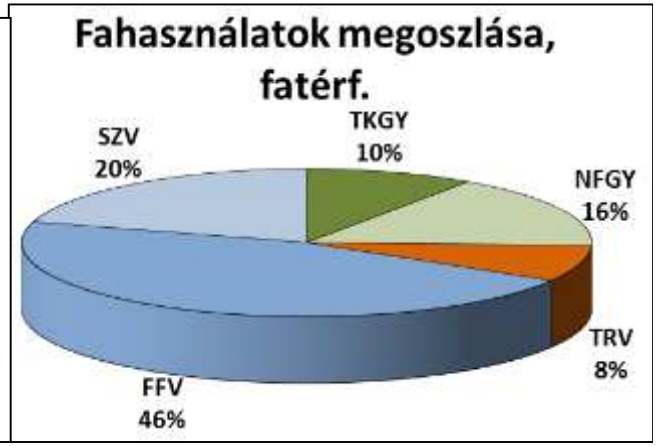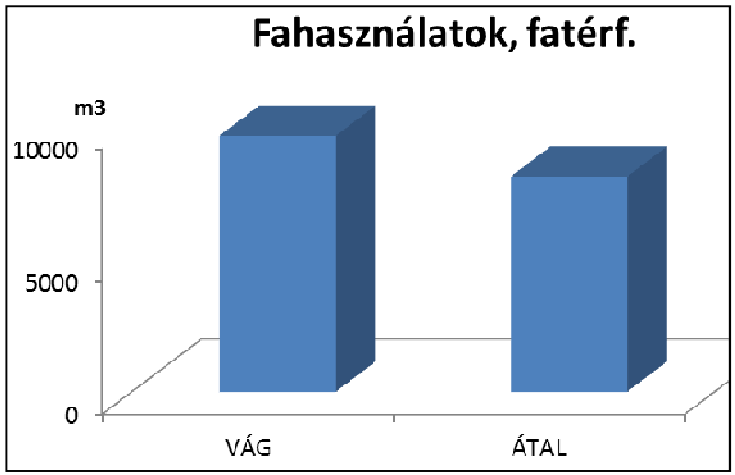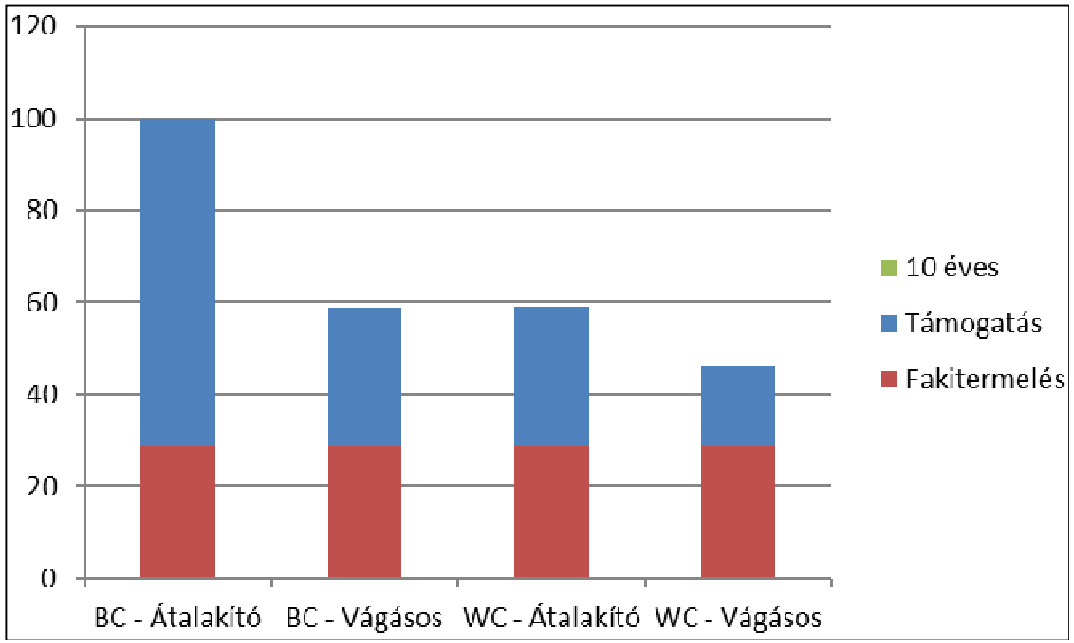
Magánerdő